

innhold

Minikraftverk strømmer på

Dyr strøm fører til at stadig flere ønsker å bygge mikro- eller minikraftverk. Men byggingen har en pris, og nå reagerer Naturvernforbundet.

Side 5

Får bygge i vernet vassdrag

Grøneng kraftverk får bygge minikraftverk i det vernede Gaularvassdraget.

Side 5

Miljøkriminaliteten synker

Anmeldte miljøkrimsaker første halvår i fjor har gått ned med nesten 9 prosent, særlig overtredelser innenfor jakt- og fiske er redusert.

side 6

Tjener på miljøstrategi

Oljeselskaper som satser spesielt på miljøarbeid, gir aksjonærene mest igjen for pengene. Dette hevder internasjonale eksperter.

Side 7

Villmarksmedisin

Med nordmenns tendens til å velge eksotiske reisemål øker også risikoen for å møte farlige dyr. Stadige flere spør legen om råd.

Side 8

Kaster PCB på havet

(Foto: Fiskeren)

Hvalspekk er så giftig at det ikke kan spises eller kastes på land uten spesialbehandling. Likevel dumper hvalfangerne flere hundre tonn spekk på havet med SFTs velsignelse. Fylkesmannen i Nordland påpeker at om lag en kilo ren PCB vil gå rett inn i den marine næringskjeden, men blir ikke hørt.

Side 3

Fiasko?

Mandag 26. august går startskuddet for FNs toppmøte om utvikling og miljø i Johannesburg. Der møtes titusenvis av representanter fra verdens land for å følge opp miljøtoppmøtet i Rio de Janeiro for ti år siden. Fra Rio-møtet fikk vi internasjonale avtaler om klima, biodiversitet og arbeid mot forøkning. Men i de ti årene etter møtet har det skjedd lite. "Store ord, men mindre handling", oppsummerer Worldwatch Institute. De påpeker at internasjonalt miljø samarbeid har sakkert akterut i forhold til internasjonale økonomiske regler, som er utviklet i Verdens Handelsorganisasjon. En av oppgavene i Johannesburg må derfor være å starte arbeidet med å sette miljøregler for den globale økonomien. Det mangler heller ikke på andre oppgaver foran årets møte. FNs generalsekretær Kofi Annan har utpekt vann, helse, energi, landbruk og biodiversitet som de fem viktigste emnene. Men skal vi tro de dystre spådommene fra politikere og miljøvernere vil utfallet av årets toppmøte ikke bli særlig oppløftende. Det er ikke noe godt utgangspunkt for Kjell Magne Bondevik og de andre toppolitikere som skal samles i Sør-Afrikas største by. Skal vi tro Aftenposten "ute-lukker" imidlertid ikke Bondevik at han kommer i kamphumør på miljømøtet i Johannesburg. Med så viktige saker på kartet regner vi med at både Bondevik og de andre toppolitikere skor seg til en real kamp før de ankommer Johannesburg. Så får vi håpe at Norge og deltagerne gjør de dystre spådommene om møtet utfall til skamme.

Stadig dyrere med sykkel på tog

NSB har i sommer fjernet siste flik av ordningen med rimeligere sykkelbillett.

Så nå frå du heller ikke rabatt mellom Myrdal og Finse. Heretter må du betale 90 kroner for sykkel på Bergensbanen, uansett reisestrekning.

— Den generelle regelen er at passasjerer som medbringer

sykkel selv skal ta den med til et godsrom hvor det er reservert plass til sykkel. Her vil man få hjelp av konduktør til å få den ombord. På Bergensbanen er det om sommeren langt større volum som skal håndteres. Dette

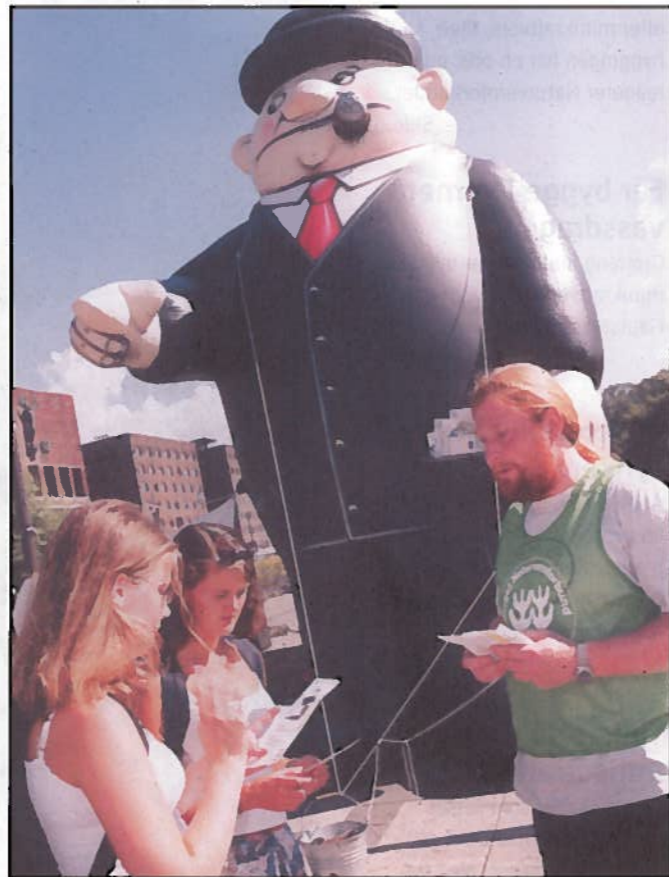
krever en annen tilrettelegging, blant annet flere mennesker til å betjene håndteringen og delvis egen transport med lastebil. Dette er årsaken til prisøkningen, bekrefter informasjonssjef Arvid Bårdstu i NSB Langdistanse i en mail til N&M Bulletin.

Storfint besøk til Oslo

I forkant av verdensstoppmøtet om miljø og utvikling i Johannesburg demonstrerte Naturvernforbundet mot storselskapenes stadige økende innflytelse. Sammen med en seks meter høy bedriftsdirektør, minnet naturvernerne forbi-passerende om at store selskap i større grad må ta ansvar og at det internasjonale samfunn må pålegge selskapene forpliktelser.

— Mange av de som har vært innom oss, har ikke fått øynene opp for dette ennå. Men mange innvandrere fra land som har fått føle storselskapenes herjinger på kroppen har gitt oss oppmuntring og anerkjennelse for arbeidet vårt, sa Kjersti Finholt da N&M Bulletin var innom standen.

Øystein Solevåg fra Norges Naturvernforbund informerer forbi-passerende om storselskapenes mektige innflytelse.

(Foto: Kristian Jahre)

Sterk nedgang i lundefuglbestanden

Til tross for mye sild og den beste hekkesesongen på Røst på 35 år, ser ikke fremtiden særlig lys ut for havets papegøye, lundefuglen.

— Nei, bestanden er fortsatt i

tilbakegang, konstaterer seniorforsker Tycho Anker-Nilssen ved Norsk institutt for naturforskning (NINA) overfor Avisenes nyhetsbyrå.

Årsaken til at lundefuglen har

hatt så sterk nedgang de siste årene er sammenbruddet i bestanden av norsk vårgytende sild på 1960-tallet.

notiser

Lovlig å dumpe PCB

Er det greit å hive forurenset hvalspekk tilsvarende en halv kilo ren PCB på sjøen? Ja, mener Statens forurensningstilsyn (SFT).

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

Fylkesmannen i Nordland mener spekket fra den norske vågehvalfangsten er så giftig at det bør tas på land og gis en miljømessig forsvarlig behandling. Dette går frem av et brev fra fylkesmannen til SFT.

Ifølge fylkesmannen vil samlet mengde PCB i det hvalspekket som blir dumpet i inneværende år utgjøre om lag en kilo. Med tanke på hvor skadelig miljøgiften PCB er, er ikke dette noe lite kvantum. Det er likevel ikke mengden som bekymrer fylkesmannen i Nordland, men det faktum at giften går rett inn i næringskjeden igjen.

"Fylkesmannen antar at det PCB som finnes i hvalspekk vil være mer biotilgjengelig enn PCB bundet i sedimenter og i særlig grad bygningsavfall, og at det derfor vil være særlig viktig å hindre videre spredning i næringskjeden. Selv en beskjeden mengde PCB vil trolig raskt akkumuleres i en sårbar næringskjede", heter det i brevet.

Fylkesmannen konkluderer videre med at det neppe ville bli tillatt til dumping av for eksempel muddermasser

med tilsvarende PCB-innhold uten å gjennomføre tiltak for å hindre at giften blir spredd.

BARE PROBLEM PÅ LAND

SFT er imidlertid ikke enig i fylkesmannens vurderinger. I sitt svar til fylkesmannen skriver SFT blant annet:

— Dumping av hvalspekk til sjøs under årets vågehvalfangst bidrar i forsvinnende liten grad til å øke eller spre forurensning av PCB eller andre miljøgifter i det marine miljø.

SFT påpeker også at spekket ikke er klassifisert som spesialavfall. Dette betyr at hvalspekket, ifølge forurensningsloven, kun skal leveres til godkjent anlegg for vanlig avfallsbehandling dersom det tas på land. Dermed får hvalfangerne et problem dersom de tar spekket med på land, mens det er lov å kaste det i havet.

— Det som er bekymringsverdig i denne saken er at man får relativt høye nivåer av miljø-

gifter i vågehval. Med tanke på hvor mange dyr det finnes i havet bidrar dumpingen fra vågehvalfangsten i liten grad til økt forurensning, sier rådgiver Gro Andersen i SFT.

Ifølge Andersen opererer heller ikke fylkesmannen i Nordland med riktige tall.

— Etter våre beregninger dreier det seg om 0,57 kilo ren PCB, sier hun.

NESTE GANG ER DET MER

— Dette er jo en interessant logikk. Her har man mulighet til å plukke litt PCB ut av den marine næringskjeden, og så benytter man den ikke. En halv eller en kilo er uinteressant. Det som er interessant er at neste gang vil det være mer, sier leder i WWF, Rasmus Hansson.

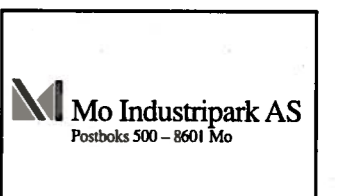
Ifølge Hansson er vågehvalen, sammen med polarmåke og isbjørn, den flinkeste PCB-oppsamleren vi har.

Bjørnøya vernet

Bjørnøya på Svalbard er vedtatt vernet som naturreservat. Naturreservatet vil omfatte hele Bjørnøya inklusive de marine områdene ut til fire nautiske mil. Reservatet vil dekke ca. 177 km² landareal og ca. 605 km² av havområdene rundt øya. Om lag 1200 dekar omkring den meteorologiske stasjonen nord på øya er unntatt fra vermet.

— Gjennom fredning av Bjørnøya tar vi et viktig skritt videre mot det nasjonale målet om å bevare det biologiske mangfoldet og verne et representativt utvalg av norsk natur, sier miljøvernminister Børge Brende i en pressemelding.

Hekkekoloniene på Bjørnøya er blant de største på den nordligere halvkule. Som eneste øy i den mest produktive delen av Barentshavet midtveis mellom Finnmarkskysten og Spitsbergen, er dessuten Bjørnøya et nøkkelområde for sjøfugl og for gress under trekk.

RÅDGIVERE Energi & Miljø

Strategi - Forretningsutvikling - FoU

KanEnergi AS

Bærumsv. 473, 1351 Rud

E-post: jonas.sandgren@kanenergi.no

Tlf: (+47) 67 15 38 50

www.kanenergi.no

KanEnergi Sweden AB

E-post: mats.rydehell@kanenergi.se

Tlf: (+46) 511 3476 64

www.kanenergi.se

Klimastrategier

Regjeringens klimamelding beskriver de nasjonale tiltakene frem til Kyotoavtalen skal tre i kraft. Markedet for utslippskvoter og grønne sertifikater vil bli en viktig rammebetingelse.

Vår erfaring gir grunnlag for å:

- Prioritere mellom tiltak i egen virksomhet
- Vurdere egne tiltak mot utslippsrettigheter i markedet
- Bistå bedrifter og bransjer med strategi
- Legge til rette for internasjonalt samarbeid (CDM og felles gjennomføring)
- Kartlegge direkte og indirekte utslipp
- Klimaplanlegging i kommuner

Ta kontakt for å drøfte mulige samarbeidsområder

Kraftig oppsving av mikro- og minikraftverk

Dyr strøm får folk til å tenke i andre baner. I fjor ble det godkjent 70 nye mikro- og minikraftverk her til lands, og 50 året før det. Erik Solheim, som selv har mikrokraftverk, advarer mot utviklingen.

TONE MIKALSEN
Natur & Miljø Bulletin

Lederen for Norges Naturvernforbund synes utviklingen av mini- og minikraftverk i norske vassdrag er alarmerende.

— Både lokalisering og naturverdier må vurderes nøye før en sier ja til bygging, sier —Solheim. Hans mikrokraftverk produserer 10 kilowatt strøm, om lag nok til én husstand.

Solheim advarer spesielt mot bygging av minikraftverk i vernede vassdrag.

— Urørte vassdrag har en verdi i seg selv. Det må en huske.

PENGEMASKIN

Stadig flere oppdager at elva som renner forbi eiendommen kan være en pengemaskin. For når strømprisene stiger kan det være mye å tjene på å produsere sin egen strøm.

Jens Aalbu i Norges vassdrags- og energidirektorat mener det er mer enn høye strømpriser som er årsaken til at antallet mini- og minikraftverk øker.

— Det har vært et frislipp i markedet og en økende interesse blant lokale kraftselskap for å kjøpe strøm fra små kraftpro-

Når strømprisene stiger, kan en tjene mye på å være selvforsynt med strøm. Mange velger derfor å bygge minikraftverk.

(Foto: NVE)

dusenter. I tillegg kan en være selvforsynt med strøm. Utstyret er billig og det holdes kurs i bygging og drift av mini- og minikraftverk.

KAN KNEPENE

Han tilføyer at for enkelte bønder kan egen forsyning av strøm være marginen som hind-

rer nedleggelse av gårdsbruk. — Er det for lett å få lov til å bygge?

— Søkerne begynner jo etter hvert å kjenne knepene. Dersom de graver ned rørene, sikrer alminnelig lavvannføring og ellers farer varsomt frem, vil sjansen til å få tillatelse enten av NVE eller kommunen være stor.

Men i vernede vassdrag er terskelen for minikraftverk mye høyere, understreker Aalbu.

Han tror at økningen av mini- og minikraftverk vil fortsette så lenge strømprisene ligger såpass høyt, og stiller spørsmålsteget ved om mange små utbygginger er bedre enn én stor vasskraftutbygging.

Får bygge minikraftverk i vernet vassdrag

Grøneng kraftverk får bygge minikraftverk i det vernede Gaularvassdraget.

Norges Naturvernforbund raser mot vedtaket. Anken Naturvernforbundet sendte til Olje- og energidepartementet (OED) ble blankt avslått, så nå er det fritt

fram for grunneierne å bygge kraftverket som vil produsere 730 kilowatt.

— Dette er et alvorlig feilsteg. Poenget med vernede vassdrag

er at de skal være uten kraftverk, sier leder av Norges Naturvernforbund, Erik Solheim.

Bygging av minikraftverket vil resultere i et 2,4 kilometer langt inngrep. I tillegg finnes det allerede et kraftverk på Grøneng, samt to andre minikraftverk som

har kommet etter vernevedtaket. — Denne utbygginga vil gjøre summen av inngrep større og vassdraget blir mindre urørt, påpeker han.

Om utbygging vil føre til alvorlige inngrep i naturen var det strid om i saksbehandlingen.

MERCUR ENVIROTECH AS

Mobil Slamavvanner — ADR godkjent

Mercur Envirotech leverer kostnadseffektive produkter og løsninger knyttet til verdens økende behov innen områdene:

- Avløpsrensing
- Slambehandling

Basis for alle produkter og tjenester er Masko Zoll teknologien.

Vi gratulerer Avfallsservice AS — Sørkjosen, med nye mobil slamavvanner.

HARSTAD
Mercurveien 57, 9408 HARSTAD
Postboks 521, 9485 HARSTAD
Tel.: +47 77 05 93 30
Fax: +47 77 05 93 49
e-mail: mail@mercur-envirotech.com
www.mercur-envirotech.com

OSLO
Løkketangen 56,
1337 SANDVIKA,
Tel.: +47 67 55 67 19
Fax: +47 67 55 67 01
e-mail: odd.nygard@mercur-envirotech.com
www.mercur-envirotech.com

Mindre miljøkriminalitet

Anmeldte miljøkrimsaker første halvår 2002 har gått ned med nesten 9 prosent, sammenlignet med samme periode i fjor.

KRISTIAN JAHRE
Natur & Miljø Bulletin

Dette går fram av en oversikt Statistisk sentralbyrå (SSB) nylig la fram. I år er det totalt sett registrert 1276 miljøkrimsaker på landsbasis, en nedgang på nesten ni prosent mot fjorårets 1402.

— Vi kan jo håpe at det skyldes at det faktisk er begått færre overtramp. Men det kan også skyldes at politi og naturoppsyn ikke har tatt alle overtreddene. Skal jeg tippe, er den reelle kriminaliteten omtrent

den samme, sier førstestatsadvokat Rune B. Hansen, leder for miljøteamet ved Økokrim.

— I og med at det er snakk om få saker, er den reelle kriminelle aktiviteten om lag lik. Dessuten er mørketallene svært usikre og sannsynligvis store, forklarer han.

MER BEVISST KRIMINALITET

Hansen forteller at det rapporteres om stadig færre små overtredder innen for jakt og fiske. Dette skyldes trolig at flere folk er blitt klar over at deres aktiviteter er ulovlig - og at dette ikke

tolereres i seriøse jakt- og fiske-miljøer.

— Derimot tror jeg dessverre rene kriminelle handlinger er gått opp. De som driver bevisst jakt på frede arter og jakter kriminelt i vinnings hensikt er både blitt dyktigere og bedre organisert, sier Hansen. I år er det anmeldt 132 overtredelser mot viltloven. I fjor 170.

VIL TA FORURENSERE

Tidligere har Økokrim brukt mye ressurser på å løfte opp saker innenfor ulovlig jakt og kulturminner. Ifølge Hansen har

de nå jobbet svært aktivt en periode overfor brudd på forurensningsloven.

— Skadepotensialet i forurensningsaker kan være svært stort. Dessuten er disse sakene både mangesidige og komplekse, og i mange politidistrikt er det foreløpig liten kompetanse om saksfeltet. Derfor satser vi på å bygge opp kompetanse på dette feltet, sier Hansen.

Brudd på forurensningsloven har også hatt en viss nedgang, fra 212 i fjor til 179 i år.

Om folk og miljølobbyister i avfalls-Norge

Leserinnelegg

En forskningsrapport fra ECON Senter for økonomisk analyse på vegne av Forskningsrådets program Bærekraftig produksjon og forbruk slår ettertrykkelig fast at materialsortering av melkekartonger er en lite bærekraftig ide. Grunnen er ganske enkelt at melkekartonger ødelegger kvaliteten på resirkulert papir. "Løsningen" på dette er at noen plukker ut igjen de melkekartongene som folk har sortert slik at melkekartongene skal gjøre minst mulig skade. Forskningsrapporten, som er nr. 12/02, er tilgjengelig ved å henvende seg til www.econ.no.

I tillegg til det lett komiske ved ordningen, er det dyrt å plukke melkekartongene ut av det resirkulerte materialet. Dessuten er det dyrt å drive apparatet som holder kartonginnsamlingen gående. Reklame, lotterier og andre aktiviteter for å få folk til å samle inn enda flere kartonger

slik at enda flere skal plukkes ut igjen, koster sitt. Men ikke minst er apparatet dyrt fordi selskapet Norsk returkartong kjøper de ferdig utplukkede melkekartongene fra kommunene til en pris som er nesten dobbelt så høy som det kartongene kan selges videre for. Det er ingen som er villige til å betale så mye for melkekartonger som kommunene trenger for å dekke sine kostnader, fordi brukte melkekartonger bare kan brukes til lavkvalitetsprodukter.

Jon Bjartnes i Grønn Hverdag/Miljøheimvernet påtar seg i et innlegg i Natur & miljø Bulletin nr. 11 å være kartonginnsamlingens forsvarer. Det gjør han ved å påpeke noen forhold som ikke er relevante for konklusjonene i forskningsrapporten. Bjartnes er nemlig opptatt av at rapporten til ECON tar hensyn til folks bruk av tid på å sortere melkekartonger. Bjartnes synes ikke denne tiden bør spille noen rolle. Greit det, men om man gjør som Bjartnes ønsker

og ser bort fra tidsbruk, påvirkes ikke konklusjonen. Det er fordi melkekartongene må plukkes ut igjen og bare kan brukes til produkter av lav kvalitet at kartongsortering er ulønnsom.

Når det gjelder selve saken tidsbruk står det selvsagt Bjartnes fritt å mene at tid ikke spiller noen rolle, men en spørreundersøkelse om akkurat dette gjort i regi av Statistisk sentralbyrå viser at den faktisk spiller en rolle for en del av oss. Når man legger sammen de som bryr seg om tiden og de som ikke gjør det, får man en gjennomsnittlig "timelønn" på vel tre kroner for kartongsortering, og det er den som er brukt i rapporten. Som sagt er tre kroner for lite til å påvirke konklusjonene.

Bjartnes er også opptatt av at reklamen for kartongsortering gjør folk generelt miljøbevisste, og mener verdien av den generelle miljøbevisstgjøringen burde vært kronestet i rapporten. Vi er ikke enige i at generell miljøbevisstgjøring bør kronestetes.

Det er i praksis en umulig oppgave. Derimot kan man spørre seg om den generelle miljøbevisstgjøringen som kartongsortering (kanskje) fører til, er verdt prisen. Men da må man først akseptere at det er en pris å betale.

I forskningsrapporten har vi ikke tatt opp spørsmålet om miljøbevisstgjøringen er verdt prisen. Men som privatpersoner er vårt svar på spørsmålet et klart nei. Vi tror miljøsaken gjøres en bjørnetjeneste ved at folk lures til å samle inn et lavkvalitetsråstoff som i tillegg ødelegger for høyverdig returbasert papirproduksjon. Bjartnes, som gir "sosialøkonomer i ECON og der omkring" det råd å "finne større spørsmål å gruble på", kan med fordel finne mer reelle miljøproblemer å gruble over.

AV KARIN IBENHOLT
OG HAAKON VENNEMO

Oljeselskaper tjener på miljøstrategi

Oljeselskaper som satser spesielt på miljøarbeid, gir aksjonærene mest igjen for investeringene.

Det hevder internasjonale eksperter.

Det er det anerkjente analyseselskapet Innovest Strategic Value Advisors Inc. som ifølge Teknisk Ukeblad

konkluderer med dette etter å ha gått gjennom 17 internasjonale olje- og gasselskaper. I en rapport går de gjennom hvordan miljøvern, sosiale og politiske faktorer påvirker verdi-

skapning og vern om aksjonærverdier innenfor olje- og gassindustrien.

Rapporten bekrefter at dersom selskapets ledelse vektlegger bærekraftig utvikling,

oppnås bedre økonomiske resultater.

Norsk Hydro er det fjerde beste av selskapene Innovest Strategic Value Advisors har undersøkt. Shell, BP og Suncor ligger på de tre første plassene.

Miljøvern i teori og praksis

Leserinnelegg

I Natur & miljø Bulletin nr. 13, 2002 har Christine Hvitsand, rådgiver i Norges Naturvernforbund, et leserinnelegg med en oversikt over et utvalg av høringsuttalelser til Finansdepartementets forslag til endringer i sluttbehandlingsavgiften for avfall. Her avlegger hun også Energoss en visitt, og hevder at Energoss er den eneste som "udelt" støtter Finansdepartementets forslag.

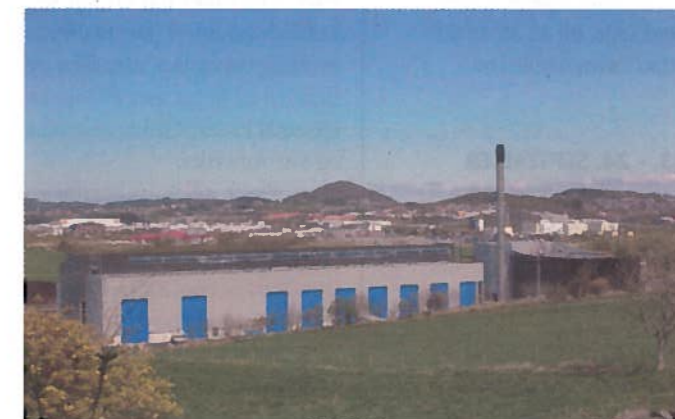
Det er synd at Christine Hvitsand på denne måten vil leder leserne av Bulletin, fordi påstanden er feil både i relasjon til vår høringsuttalelse og flere av de øvrige som er nevnt i artikkelen, bortsett fra Naturvernforbundets. De av Bulletins lesere som ønsker det, kan henvende seg til meg på e-post og få tilsendt de nevnte høringsuttalelser, så kan de selv kontrollere gehalten i Hvitsands påstand.

Man kan selvsagt diskutere disse spørsmål på et overordnet, filosofisk/prinsipielt nivå. Det er nødvendig for å sikre riktig retning og fokus i en bred samfunnsmessig forstand. Avfallsreduksjon og kretsløpsfunn er i så måte viktige premisser og mål - men også de begreper som det knytter seg størst utfordringer til å gi et praktisk, målrettet innhold.

Det vi gleder oss over

i Energoss er at avfallspolitikken og energipolitikken er løftet opp et hakk og inngår i regjeringens overordnede miljøpolitikk, mest aktualisert i forbindelse med tiltak for å begrense utslippene av klimagasser. Det gleder oss også at regjeringen legger opp til et avgiftssystem som er basert på de miljøkostnader ulike former for energiproduksjon og avfallsbehandling har. Her viser det seg at det er mange seiglivet myter ute og går og som står for fall når tallene kommer på bordet! Myter og feiloppfatninger om hva som er bærekraftig og miljøvennlig viser seg å være mange og seiglivet.

Et alternativ, eller snarere et korrektiv, til Hvitsands fremstilling er å se på virkeligheten gjennom et konkret prosjekt. På Forus, på grensen mellom kommunene Stavanger, Sandnes og Sola, bygges nå et energigjenvinningsanlegg for restavfall og et sorteringsanlegg for næringsavfall. Nylig har IVAR bygget et komposteringsanlegg for våtorganisk avfall på Hogstad. Til sammen investerer eierne Lyse Energi, IVAR IKS, Energoss ASA og RSG 400 millioner kroner i avfallsbehandling og distribusjon av energi som er i samsvar med de målsettinger og retningslinjer regjeringen har satt for disse områder. Disse tiltakene sett i sammenheng har følgende mål, effekter og forankringer i overordnet plan- og rammeverk:

På Forus, på grensen mellom kommunene Stavanger, Sandnes og Sola, bygges nå et energigjenvinningsanlegg for restavfall og et sorteringsanlegg for næringsavfall.

- Klimagassutslippene må reduseres - Kyotoavtalen
- Redusere utslipp av metan fra deponier - Klimameldingen
- Øke bruk av avfall som energi til erstatning for fossile brenslere - Klimameldingen
- 75 prosent av avfallet skal gjenvinnes innen 2010 - Avfallsmeldingen
- Økt satsing på fjernvarmenett - Energimeldingen og Klimameldingen
- Fleksibel energiforsyning - Energiplan for Nord-Jæren
- Økt materialgjenvinning og energiutnyttelse - Avfallsplanen for IVAR-regionen

Tiltakene fører til at det produseres 90 GWh energi, hvorav 85 prosent kan anses som fornybar.

Utslipp av CO₂ reduseres med 94 000 tonn pr år. Materialgjenvinningsandelen i region-

en øker. Andelen av avfallet som gjenvinnes vil nå området 85 prosent i 2003 - mens det nasjonale målet som kjent er 75 prosent innen 2010.

Proessen i Stavangerregionen bygger på avfallshierarkiet og kildesortering. Ingen skal tro at det er noen enkel prosess å samordne interesser for å oppnå felles marsjretning på disse områdene.

Christine Hvitsand har en lei tendens til å frakjenne næringslivet både evne til å ta ansvar for miljøforbedringer og legitimitet til å mene noe om miljøpolitikk. Vår erfaring er at slike holdninger er på vei ut - også i miljøbevegelsen.

AV JAN GJERDE,
INFORMASJONSSJEF
I ENERGOS ASA

kalenderen

26. AUGUST - 4. SEPTEMBER
FNs miljøtoppmøte Rio+10
Sted: Johannesburg, Sør-Afrika
www.johannesburgsummit.org

7. - 8. SEPTEMBER
Nei til EUs miljøkonferanse.
Sted: Oslo, tlf: 23 35 45 80
http://www.neitileu.no

23. - 24. SEPTEMBER
Nasjonal sykkelkonferanse.
Sted: Drammen, tlf: 22 47 30 31
www.slf.no

23. - 25. SEPTEMBER
Konferanse om betydning og
nytte av miljø i bygg og eiendom.
Sted: Oslo, tlf: 22 96 55 41
www.SB02.com

21. - 23. OKTOBER
Euroenvironment
Sted: Ålborg, Danmark
Tlf: 0045 9935 5555

28. NOVEMBER-1. DESEMBER
Globaliseringskonferansen 2002.
Sted: Folkets Hus
www.attac.no/konferanse

redaksjon

REDAKTØR: Audun Garberg
Tlf. 22 40 24 25

REDAKSJON: Jens Petter Toldnæs
Tlf. 22 40 24 23
Tone Mikalsen Tlf. 22 40 24 24

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 22 40 24 00 | faks 22 40 24 10
redaksjonen@naturvern.no

ABONNEMENT: 280 pr. år | privat, 600 pr. år
Ibedrifter/ ANNONSER: HS media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
www.naturvern.no
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 6. september

Flere farer på ferden

Nye eksotiske reisemål gjør at norske leger må gi råd om alt fra faren for flodhestangrep til høydesyke på Kilimanjaro. Villmarksmedisin er blitt et begrep.

JENS P. TOLDNÆS
Natur & Miljø Bulletin

Våre reisevaner har endret seg radikalt på noen tiår. Mallorca er stadig vel og bra, men flere og flere vil til langt mer eksotiske reisemål i Asia, Afrika, Australia og Sør-Amerika.

— Dette stiller oss overfor en del nye utfordringer, sier lege Gunnar Hasle ved Reiseklinikken. Han nevner Kilimanjaro og problemer med høydesyke som et typisk spørsmål mange reisende har.

MANGE NORDMENN

— Det er veldig mange nordmenn som reiser til Kilimanjaro for tiden. Her må man ta helt andre forholdsregler enn ved tilsvarende høyder i for eksempel Nepal fordi det stiger så raskt, sier han.

Går du for raskt opp i 6000 meters høyde kan du i verste fall pådra deg lungeødem. Det kan være livsfarlig og gjør at lungene mister evnen til å ta opp oksygen, en fare som forsterkes når luften er tynn.

FARLIGE DYR

Som turist på Kilimanjaro blir du guidet til topps. Det er imidlertid ingen garanti for at du er trygg, ifølge Hasle.

— Jeg snakket akkurat med

Årlig dør mellom 300 og 500 personer som følge av møte med løve.

en mor. Sønnen hennes hadde kastet opp tre ganger før toppen. Han skulle naturligvis aldri blitt

med opp. Regel nummer en er at du må snu hvis du blir dårlig. Tendensen til å velge stadig mer eksotiske reisemål øker også risikoen for å møte farlige dyr. Dette er ikke noe stort helseproblem for den fornuftige turist. Hasle gir likevel råd om alt fra store kattedyr til maneter, slanger og flodhest.

— Som regel er det lokalbefolkningen som angripes av farlige dyr. En turist som blir skadet har som regel gjort noe dumt, for eksempel forsøkt å håndtere en slange, sier han.

— Bruk hodet

I forhold til for eksempel biltrafikk, er ikke ville dyr noen stor dødsrisiko for mennesker. Som turist har du lite å bekymre deg over hvis du bruker hodet. Ifølge lege Gunnar Hasle er det hovedsakelig lokalbefolkning og dumdristige turister som er i faresonen. Tabellen viser en del arter og dyregrupper, hvor mange mennesker de dreper per år og hvor dyrene lever.

Art	Årlige dødsfall	Geografisk område
Slanger	60 000	Hele verden
Milkrøkdille	1 000	Afrika
Tiger	600 - 800	India
Løve	300 - 500	Afrika
Leopard	400	Afrika, India
Elefanter	200 - 500	Sentral-Afrika, India
Flodhest	200 - 300	Afrika
Afrikansk bøffel	20 - 100	Afrika
Hyene	20 - 50	Afrika

“Det er en syndig handling, ja. Og det vil jeg kunne si fra prekestolen.”

PREST TOM SVERRE TOMREN PÅ SPØRSMÅL OM DET ER SYND Å REISE MED FLY NÅR DET GÅR ET TOG SAMME VEIEN. (VÅRT LAND)